

Vergaderjaar 2018–2019

31 793

Internationale klimaatafspraken

Nr. 184

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 februari 2019

Met deze brief informeren wij Uw Kamer over de manier waarop de regering de aanbevelingen die voortkomen uit het Planetary Security Initiative omzet in concrete acties, conform de motie van het lid Van Ojik over het Planetary Security Initiative (Kamerstuk 35 000 V, nr. 23).

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken lanceerde in 2015 het Planetary Security Initiative als een meerjarig programma met het doel de inzet voor klimaat, veiligheid en duurzame ontwikkeling beter te verbinden in de praktijk. De jaarlijkse Planetary Security Conferentie biedt een internationaal platform aan deskundigen en beleidsmakers op het snijvlak van klimaatverandering, duurzame ontwikkeling en veiligheid. Hiermee faciliteert het initiatief de internationale praktijkgemeenschap op dit onderwerp. Het initiatief wordt uitgevoerd door een consortium van denktanks onder leiding van Clingendael. Vanzelfsprekend heeft Nederland de kennis en inzichten die dit initiatief heeft opgeleverd, meegenomen in zijn beleid. Deze brief beschrijft wat Nederland met de aanbevelingen van het initiatief heeft gedaan en voornemens is te doen.

Het initiatief presenteerde in december 2017 de «The Hague Declaration on Planetary Security», die namens Nederland is onderschreven door de Minister van Buitenlandse Zaken. De verklaring bevat een actieagenda voor de Planetary Security gemeenschap; niet als een verplichting om op alle thema's en regio's actie te nemen, maar om de vertaalslag van analyse naar actie te bevorderen middels het aanreiken van aanbevelingen. De verklaring bouwt voort op de discussies en uitkomsten rond de prioritaire regio's en thema's van de Planetary Security Conferentie in 2017.

Een overzicht van de inzet en voortgang van de uitvoering door de Planetary Security gemeenschap op de verschillende actiesporen van de verklaring wordt gepresenteerd tijdens de aankomende Planetary Security Conferentie op 19 en 20 februari 2019. Vooruitlopend hierop vindt u

onderstaand het gevraagde plan met de Nederlandse acties in dit verband. Daarna wordt beschreven hoe Nederland de aanbevelingen van de Planetary Security Gemeenschap meeneemt in multilaterale fora en in het bilaterale beleid.

1. The Hague Declaration on Planetary Security

De verklaring roept op tot concrete acties op zes thema's/regio's, te weten:

1. Creëren van een institutionele eenheid voor klimaat en veiligheid
2. Gecoördineerde respons op migratie en klimaatverandering
3. Bevordering van stedelijke weerbaarheid
4. Ondersteuning van gezamenlijke risicobeoordeling in de Tsjadmeer-regio
5. Versterking van klimaat- en conflict-sensitieve ontwikkeling in Mali
6. Ondersteuning van duurzame waterstrategieën in Irak

I. Creëren van een institutionele eenheid voor klimaat en veiligheid

Als gekozen lid van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VNVR) in 2018 heeft het Koninkrijk aandacht gevraagd voor klimaat- en water gerelateerde veiligheidsrisico's. Daarbij heeft het Koninkrijk de aanbeveling van de «The Hague Declaration on Planetary Security» meegenomen om klimaat en veiligheid sterker te verankeren in het VN-systeem. Deze aanbeveling bouwt voort op eerdere suggesties van lidstaten en is in lijn met het verzoek van kleine eilandstaten (Small Island Developing States) voor sterkere betrokkenheid van de VNVR bij klimaat-gerelateerde veiligheidsrisico's. Voor dit thema is inmiddels personele capaciteit gecreëerd binnen UNDP, UN Environment en het UN Departement of Political and Peacebuilding Affairs (DPPA), waaraan ook Nederland bijdraagt.

II. Gecoördineerde respons op migratie en klimaatverandering

De «The Hague Declaration on Planetary Security» vraagt specifieke aandacht voor de link tussen klimaatverandering, migratie en veiligheid, mede in het kader van het niet-bindende document «Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (GCM)». Het GCM is op 19 december 2018 door de Algemene Vergadering van de VN aangenomen (waarbij Nederland ook een standpuntverklaring afgaf, zoals aangegeven in de Kamerbrief «*Standpuntverklaring GCM*» (Kamerstuk 30 573, nr. 168) d.d. 20 december 2018). De aanpak van grondoorzaken van migratie alsmede het tegengaan van irreguliere migratie was een van de aandachtsgebieden van de Nederlandse inzet in de onderhandelingen over het Global Compact. De aangenomen GCM onderstreept het belang van gezamenlijke analyse om de gevolgen van klimaatverandering voor migratiebewegingen beter te onderkennen. Dat is ook in het belang van Nederland en Europa. Ook wijst het GCM op het belang van beleidsontwikkeling om met deze gevolgen om te gaan. Dit zal vorm krijgen in het kader van de uitvoering van de GCM.

III. Bevordering van stedelijke weerbaarheid

De aandacht voor de weerbaarheid van steden binnen het beleid op het gebied van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHOS) sluit nauw aan bij de aanbevelingen van het Planetary Security Initiative. Zo wordt in de zogeheten Delta Coalition samengewerkt om (Nederlandse) kennis en kunde te delen. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking in de Mozambikaanse havenstad Beira. Nederland werkt sinds 2011 samen met het stadsbestuur aan het tegengaan van overstromingen

en het bevorderen van klimaatbestendige en inclusieve stadsontwikkeling. Nederlandse kennisinstellingen en adviesbureaus zijn betrokken bij analyses en bij het formuleren van oplossingen. Ook zijn zij instrumenteel bij het mobiliseren van financiering. De ambassade assisteert de burgemeester bij het overleg met internationale investeerders. VNG en Kadaster Internationaal helpen de stad slagvaardiger en transparanter te worden. Stap voor stap verbeteren op deze manier de leefomstandigheden, het investeringsklimaat, de klimaatbestendigheid en de financiële slagkracht van de stad. Dit spoor is zowel in het belang van de (ontwikkelings)landen waarop de initiatieven betrekking hebben, als in het belang van het Nederlandse bedrijfsleven.

IV. Ondersteuning van gezamenlijke risicobeoordeling in de Tsjaadmeer-regio

Het Koninkrijk heeft als voorzitter van de VNVR in maart 2018 aandacht gevraagd voor de Tsjaadmeerregio. Middels een briefing in de Raad op Wereld Waterdag (22 maart 2018) werd het belang van de aanpak van grondoorzaken van conflict, waaronder waterschaarste en klimaatverandering, belicht. Ook werd opgeroepen tot het opstellen van betere risk assessments en risk management-plannen en een sterkere doorwerking daarvan in rapportages.

Op 18 en 19 februari 2019 vindt een multidisciplinaire expertbijeenkomst over de Tsjaadmeerregio plaats, direct voorafgaand aan de Planetary Security Conferentie, waar de uitkomsten van de expertbijeenkomst worden gepresenteerd. De bijeenkomst richt zich op het formuleren van acties ten aanzien van het verbeteren van *livelihoods*, waterbeheer, water en sanitatie, klimaatweerbaarheid en het sociaal contract tussen burgers en overheid in de Tsjaadmeerregio. Tevens wordt aandacht besteed aan conflictmitigatie en (re-)integratie van jongeren in de arbeidsmarkt. Dit soort initiatieven zijn van belang met het oog op het voorkomen van terrorisme en het vergroten van de veiligheid in een regio (de Sahel) die grenst aan Europa. Dit spoor past ook in de bredere Nederlandse en Europese inzet in de Sahel.

V. Versterking van klimaat- en conflict sensitieve ontwikkeling in Mali

De Nederlandse inzet in de Sahel-regio, met inbegrip van Mali, adresseert het verband tussen stabiliteit, veiligheid, migratie, het beheer van natuurlijke hulpbronnen en goed bestuur. In 2017 en 2018 organiseerde de Nederlandse ambassade in Bamako in het kader van het Planetary Security Initiative workshops met vertegenwoordigers uit het maatschappelijk middenveld, de private sector, de overheid en ontwikkelingspartners. Deelnemers deelden de analyse dat stabiliteit en veiligheid negatief worden beïnvloed door klimaatverandering en de wijze van beheer van natuurlijke hulpbronnen. De bijeenkomsten vormden de start van een dialoog tussen lokale leiders uit Centraal Mali.

In lijn met de aanbevelingen vanuit het Planetary Security Initiative draagt Nederland in Mali en de Sahel door middel van een geïntegreerde benadering bij aan de aanpak van grondoorzaken van beperkte sociaal-economische perspectieven, instabiliteit en irreguliere migratie. Deze aanpak is nader beschreven in de Kamerbrief *«Nederlandse bijdrage aan MINUSMA in 2019 en veiligheidsinzet in de Sahel 2019 tot en met 2021»* (Kamerstuk 29 521, nr. 368). Daarbij versterkt Nederland in de komende jaren de inzet op het gebied van klimaatadaptatie, voedselzekerheid, duurzaam watergebruik en het tegengaan van landdegradatie en verwoestijning. Dit met het doel de bevolking beter bestand te maken

tegen de effecten van klimaatverandering en conflicten over schaarse natuurlijke hulpbronnen te voorkomen. Ook in lopende programma's zoals het Strategische Partnerschap «Partners for Resilience» (Wetlands International, Rode Kruis en CARE) is de link tussen klimaatverandering, beheer van natuurlijke hulpbronnen en lokaal bestuur reeds ingebed.

Mali is ook gekozen als een focusland voor het door Nederland gesteunde Water, Peace and Security partnership (WPSP), een project dat kan worden gezien als een spin-off van het Planetary Security Initiative. Dit partnerschap ontwikkelt en test nieuwe instrumenten en methoden om tijdig water-gerelateerde conflicten en instabiliteit te identificeren en te voorkomen. Het partnerschap bestaat uit IHE Delft, Deltares, The Hague Center for Strategic Studies, World Resources Institute, Wetlands International en International Alert. In de binnendelta van de Niger in Mali worden de instrumenten en methoden getest, waarmee de verschillende belangengroepen in deze regio meer inzicht krijgen in de manier waarop veranderingen van het watersysteem de stabiliteit en veiligheid in het gebied beïnvloeden en hoe zij conflicten over water kunnen voorkomen. De tool, met Mali als casus, werd gepresenteerd tijdens een door het Koninkrijk georganiseerde informele sessie van de Veiligheidsraad («Arria») over «Water, Peace & Security» op 26 oktober jl.

VI. Ondersteuning van duurzame waterstrategieën in Irak

In lijn met de aanbevelingen van het Planetary Security Initiative ondersteunt Nederland Irak bij het actualiseren van zijn nationale waterstrategie via samenwerking met IHE Delft. Deze strategie bevat een prognose van de beschikbare hoeveelheid water en de behoefte aan water tot het jaar 2030. Analyses laten zien dat Irak in een relatief korte periode veranderd is van een land met een wateroverschot in een land met watertekorten. Het is van groot belang voor Irak dat er goede afspraken worden gemaakt over de toevoer van water vanuit de buurlanden Iran, Syrië en Turkije. Ook binnen Irak zijn er conflicten tussen provincies en tussen de verschillende groepen watergebruikers (landbouw, energievoorziening en drinkwatervoorziening). Droogte kan ertoe leiden dat de stabiliteit in delen van Irak in het geding komt, bijvoorbeeld indien binnenlandse migratie naar gebieden met meer water tot spanningen leidt. Het Water, Peace and Security partnership draagt bij aan een project van de Internationale Organisatie voor Migratie dat beoogt een analyse te maken van de relatie tussen waterstress en migratie in Irak en mogelijke opties te identificeren om instabiliteit door droogte-gerelateerde interne migratie te voorkomen.

Ook dit spoor is in het belang van de veiligheid van Europa en onze bondgenoten in de regio.

2. Inzet in multilaterale fora

De Nederlandse inzet in de VNVR op het gebied van klimaat en veiligheid bouwde mede voort op aanbevelingen en inzichten van het Planetary Security Initiative. Naast de voornoemde inzet, de briefing over de Tsjaadmeerregio en de informele Veiligheidsraadsessie («Arria») over de veiligheidsimplicaties van *water stress*, zijn mede door inzet van het Koninkrijk de negatieve effecten van klimaatverandering op de veiligheid in West-Afrika, de Sahel, Centraal-Afrika, Soedan en Somalië erkend in verschillende producten van de VN-Veiligheidsraad, met inbegrip van mandaten van vredesmissies.

Minister-President Rhuggenaath van Curaçao sprak namens het Koninkrijk tijdens het debat in de Veiligheidsraad over klimaat en veiligheid op 11 juli 2018, waarbij hij specifiek de bedreigingen voor *Small Island Developing*

States (SIDS) benoemde. Het Koninkrijk herhaalde deze boodschap tijdens het door de Dominicaanse Republiek georganiseerde open debat op 25 januari jl. In de context van het lidmaatschap van de Veiligheidsraad en het Planetary Security Initiative organiseerde het Koninkrijk op 13 december jl. voorts een regionale *planetary security conference* op Aruba, waar de klimaat-gerelateerde bedreigingen voor kleine eilandstaten centraal stonden. De conclusies van deze regionale conferentie worden gepresenteerd tijdens de aankomende Planetary Security Conference in Den Haag.

Ook in EU-verband heeft Nederland aandacht gevraagd voor de relatie tussen klimaatverandering, water en veiligheid. De Conclusies van de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) over klimaatdiplomatie van 26 februari 2018 (nr. 6125/18) verwijzen specifiek naar de Planetary Security conferenties en de «The Hague Declaration on Planetary Security». In de Conclusies van de Raad over waterdiplomatie van 19 november 2018 (nr. 13991/18) wordt de relatie tussen klimaat, water en veiligheid genoemd en worden de activiteiten van lidstaten om deze onderwerpen te agenderen binnen de VN-Veiligheidsraad, zoals Nederland het afgelopen jaar heeft gedaan, verwelkomd.

Op basis van de inzichten van het Planetary Security Initiative zal Nederland in VN- en EU-verband aandacht blijven vragen voor de klimaat-veiligheid nexus met het oogmerk dat ook op deze niveaus klimaat-gerelateerde veiligheidsrisico's consequent worden onderkend en bijpassende interventiestrategieën worden ontwikkeld. Dit zal met name spelen in fragiele staten, maar ook in bijvoorbeeld het Arctisch gebied, waar klimaatverandering en geopolitiek (mede door nieuwe vaar- en handelsroutes) nauw met elkaar verbonden zijn.

3. Overige inzet

Zowel in het veiligheidsbeleid als in het BHOS-beleid wordt waar relevant klimaatbestendigheid en conflictsensitiviteit meegenomen. Een meer geïntegreerd klimaat- en veiligheidsbeleid draagt bij aan bestrijding van de grondoorzaken van instabiliteit, en daarmee ook onze nationale veiligheid, zoals aangegeven in de Notitie Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie 2018–2022 *Wereldwijd voor een veilig Nederland* (Kamerstuk 33 694, nr. 12). Op basis van de BHOS-nota *Investeren in Perspectief* (Kamerstuk 34 952, nr. 1) is binnen het BHOS-beleid aandacht voor de mogelijke synergie tussen klimaatadaptatie en conflictpreventie. Dit wordt context-specifiek in actie vertaald, zoals in Mali.

Vervolg Planetary Security Initiative

De Planetary Security Conferentie die op 19 en 20 februari zal plaatsvinden in Den Haag is gericht op het formuleren van concrete acties op uiteenlopende niveaus (internationaal, regionaal, in betrokken landen). De conferentie is de laatste van een serie van vier en daarmee de culminatie van het Planetary Security Initiative in deze vorm. Mede door het initiatief staat de relatie tussen klimaat en veiligheid hoger op de nationale en internationale agenda's en is een belangrijke impuls gegeven aan de ontwikkeling van kennis, het voorspellend vermogen en interventiestrategieën om klimaat-gerelateerde veiligheidsrisico's tijdig te identificeren en te voorkomen. Met de resultaten die Nederland via het Planetary

Security Initiative heeft bereikt als vertrekpunt, zal het kabinet via multilaterale fora, eigen activiteiten en ondersteuning van kennisopbouw actief blijven bijdragen aan het verminderen van klimaat-gerelateerde veiligheidsrisico's.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A. Blok

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
S.A.M. Kaag